

PREȚUL MITOCĂNIEI NOASTRE

Mircea Cărtărescu

“Dacă trăiești numai în România, e posibil să nu-ți dai seama că e ceva în neregulă cu lumea din jur. Ai culoarea mediului și te miști o dată cu el. Ești una cu toți ceilalți. Dar dacă te întorci, după o vreme îndelungată, în țară e cu neputință să nu fii izbit de cât de anormală e umanitatea de aici. De cât de chinuți sunt oamenii și de cât de răi devin din cauza asta.

Nu se poate să nu fii uluit de faptul, de pildă, că una dintre cele mai răspândite strategii de supraviețuire e mitocania agresivă. În orice țară civilizată oamenii încearcă să-și menajeze nervii cât se poate de mult. Sunt prevenitori unii față de alții în forme duse aproape până la caricatură.

Și-au dezvoltat zâmbete sociale și ritualuri de contact care să elimine, practic, posibilitatea oricăror conflicte. Când cineva te contrazice, îi zâmbești și spui: **“We agree to disagree”** (“am căzut de acord că nu suntem de acord”). Când cineva te calcă pe picior, te grăbești să-ți ceri tu scuze.

O ipocrizie blândă și surâzătoare te întâmpină peste tot, ca un balsam care alină toate rănilor și satisface toate susceptibilitățile. Această ipocrizie poartă numele de politețe și e esențială pentru fluidizarea substanței sociale.

Românul nu este așa pentru că nu poate fi, obiectiv, așa. Pentru că la noi, dacă ești bun, ești călcat în picioare. Să ne imaginăm o tânără care devine vânzătoare. Își iubește meseria și își propune să fie cât mai drăguță și mai serviabilă cu clienții.

Zâmbetul profesional, acel zâmbet care vinde marfa, i se va șterge însă curând de pe față după ce vreo cinci-șase inși îi vor trânti câte-o bătărie sau vor începe să urla la ea ca nebunii, chiar din prima zi de lucru. Sunt toate șansele ca după o lună de zile zâmbetul să-i dispară complet, iar după un an să avem vânzătoarea noastră standard, acră și scârbită, care te repede de nu te vezi.

Bădăranii de care-am vorbit nu sunt nici ei bădărani din naștere. Și ei sunt bieți oameni la care s-a urlat și care-au fost umiliți de când se știu. Au devenit scârboși pentru că au simțit pe pielea lor că nu ține să fii drăguț cu ceilalți. Pentru că, la toate ghișeele, au rezolvat numai urlând. Pentru că doar fiind mitocani au avansat social, călcând peste cei blânzi.

În armată, soldații sunt extrem de chinuți "în perioadă" de sergenții lor. Când ajung ei înșiși sergenți, îi chinuiesc pe noii recruți și mai abtirit. Și tot așa, în toate straturile sociale și la toate nivelurile, românii își sunt propriii călăi și propriile victime într-o societate profund alienată psihic, o societate isterică.

Cred că asta ne distinge, ca români, în lume, la ora actuală: tensiunea continuă la nivelul vieții cotidiene. Starea continuă de explozie, care ne provoacă ulcere și atacuri cerebrale. Conflictul generalizat al fiecăruia cu fiecare. Nu vreau să spun prin asta că suntem fundamental răi.

Firește, ne-au împins spre asta sărăcia și lipsa de orizont, carențele de educație, perplexitatea maselor țărănești dezrădăcinate și aduse în ghetourile marilor orașe. Pot fi și alte explicații obiective. Dar e încă ceva, mai subtil, mai întunecat în tot acest chimism social. Înrațiți de lumea în mijlocul căreia trăim, cu timpul începe să ne placă să fim răi.

Sadismul nostru răbufnește atunci în insultă și obscenitate. Începem să ne mândrim cu grobianismul nostru și, exhibiționiști ai moralei, ne dezbrăcăm voluptuos de caracter în aplauzele excitate ale publicului. Curând, devenim la fel de cinici, la fel de incapabili de a distinge binele de rău ca târfele, securiștii și noii îmbogățiți.

Ascensiunea (sau doar supraviețuirea) noastră socială e marele premiu câștigat cu prețul mitocăniei noastre.

Iar cercul acestei nevroze naționale nu ar putea fi spart decât printr-o lungă terapie care, ca orice demers psihanalitic, ar fi lungă, scumpă și cu un rezultat incert. Nu cred că ne-o putem permite deocamdată."